

December 2005

Dienaren van de geschiedenis !

Na in een eerste periode onze bakens te hebben uitgezet, zijn wij nu op kruissnelheid gekomen. Een bijzonder positief element is dit jaar ons opzet komen sterken : geld van de Vlaamse Gemeenschap. Zoals reeds eerder gemeld hadden wij tijdig een stevig projectdossier "cultureel erfgoed" ingediend, dat een periode van drie jaar bestrijkt. Het is immers van bij de aanvang onze thesis geweest dat de ervaringswereld van onze landgenoten die destijds de unieke werk- en levensomstandigheden in het voormalige Belgisch Kongo hebben beleefd, een cultureel patrimonium uitmaakt dat maximaal voor het nageslacht bewaard moet blijven.

Het deed ons genoegen te vernemen dat de beoordelingscommissie bevoegd voor projecten cultureel erfgoed, ingesteld door de Vlaamse Gemeenschap, een eenparig positief advies over onze plannen heeft uitgebracht.

Tekstueel : "De beoordelingscommissie vindt dit een waardevol project dat moet gebeuren voor het te laat is. Het project is een voorbeeldwerking op het vlak van samenwerking met een grote culturele instelling". Klaarblijkelijk wordt met deze grote culturele instelling het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika bedoeld, waarmee wij bij contract verbonden zijn. Zoals verhoopt heeft Minister Anciaux het advies van zijn beoordelingscommissie gevolgd en ons voor het eerste werkjaar, dat uitloopt tot september 2006, een toelage van 19.000 euro toegekend, wat niet zoveel minder is dan het aangevraagde bedrag. Dat betekent echter niet wij daarmee helemaal op het droge zijn. Er wordt immers van ons verwacht dat 20 % van onze werkingskosten met eigen inkomsten gefinancierd worden. Met andere woorden : de steun van onze leden en van welwillende sponsors blijft meer dan ooit onmisbaar.

Dat wij nu grotelijks van financiële zorgen bevrijd zijn is natuurlijk een mooie stap vooruit. Indien wij daarenboven nog enkele bereidwillige handen zouden vinden die ons willen bijstaan in het vele werk dat ons nog wacht, zou ons geluk volkomen zijn.

Verder in dit nummer :

- Ons project
- Valorisatie van de Belgische ervaring in Afrika
- Ons eerste tuinfeest
- 2005 – Een maand door de Kwango - *De jongste Kongoreis van Cyriel Van Meel*
- Boekennieuws
- "Congo Close-up", een succesverhaal

Ons project

Ten behoeve van de belangstellenden die via dit blad voor het eerst met onze activiteiten kennis maken, willen wij nog even bondig uit de doeken doen dat het ons erom te doen is te streven naar het bewaren en veiligstellen van de ervaringswereld van de vele duizenden landgenoten die zich tijdens de vorige eeuw geroepen hebben gevoeld om in het hartje van Afrika te gaan werken en leven, hetzij om er hun levensideaal te verwezenlijken, hetzij om er een betere toekomst op te bouwen, hetzij omdat zij gewoonweg niet konden weerstaan aan hun drang naar avontuur.

Zo is de bewustwording gegroeid dat de herinneringen die zij allen meedragen van de memorabele jaren die zij overzee hebben doorgebracht – steevast als "de

mooiste jaren van mijn leven" bestempeld – een broos en vergankelijk patrimonium vormen, dat nodig voor het nageslacht moet worden bewaard en in veiligheid gebracht.

Vandaar de beslissing om een maximaal aantal audiovisuele getuigenissen te registreren en tegelijkertijd te pogen heel wat schriftelijke en picturale herinneringen die nog in particulier bezit zijn in te zamelen. Al deze items moeten een plaats vinden in het Museum voor Midden-Afrika te Tervuren, waar zij ter beschikking zullen staan voor later wetenschappelijk onderzoek. Ook is het de bedoeling een meer algemene verspreiding te geven aan het ingezamelde materiaal via film en andere moderne media.

Het spreekt vanzelf dat activiteiten als deze niet op eigen houtje worden afgehaspeld.

Ingewijden weten dat dit soort werk een plaats vindt in het kader van een recente tak van de geschiedeniswetenschap : de mondelinge geschiedenis, die zich tijdens de laatste decennia met grote snelheid over de wereld heeft verspreid. Om onze activiteiten in goede banen te

leiden, kunnen wij rekenen op de raadgevingen van het VCV (Vlaams Centrum voor Volkscultuur) en zoals hierboven reeds gezegd hebben wij erkenning en financiële steun gekregen van de Vlaamse Gemeenschap.

Voorts onderhouden wij een vruchtbare en hartelijke samenwerking van onze Franstalige zustervereniging "Mémoires du Congo", die gelijklopende activiteiten ontwikkelt over het Franstalig landsgedeelte.

Het Bestuur

Valorisatie van de Belgische ervaring in Afrika

Vóór 1960 heeft ons Belgisch politiek bestel eigenlijk nooit veel aandacht besteed aan het koloniaal gebeuren en na het débacle van datzelfde jaar kwam die belangstelling op een heel laag pitje te staan. Uiterst verdienstelijke instellingen als het INEAC en het Antwerpse Universitair Instituut voor de Overzeese Gebieden werden overhaast opgedoekt. Zelfs het wereldvermaarde Instituut voor Tropische Geneeskunde kon slechts ternauwernood van verdwijning worden gered, zulks dankzij de inzet van zijn directeur, professor dr. P.G. Janssens. En dat ook de publieke opinie geen hoge pet op had van het titanenwerk dat de Belgen in weinige decennia aan de evenaar

hadden gepresteerd, hoeft hier zeker geen betoog.

De zusterverenigingen *Mémoires du Congo* en *Afrika-getuigenissen* hebben zich ondanks de bescheiden middelen waarover ze beschikken afgevraagd of de tijd niet gekomen is om uiteindelijk een definitieve, zuiver wetenschappelijk gefundeerde, objectieve balans op te maken van ons koloniaal verleden. Die louter wetenschappelijke aanpak houdt in zich dat zowel de positieve als de negatieve aspecten van het koloniale gebeuren op objectieve wijze worden geanalyseerd.

Voor die idee vonden zij recent steun op drie verschillende vlakken :

- in de conclusies van de parlementaire onderzoekscommissie over de zaak Lumumba, waarin dergelijk objectief, intersectorieel onderzoekswerk wordt voorgestaan ten einde met het verleden in het reine te komen. Deze conclusies werden onverminderd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers bekrachtigd ;

- in het project dat door de vorige minister van Buitenlandse Zaken werd gelanceerd tot het houden van "Statengeneraal van Midden-Afrika" ;

- in de onlangs afgesloten tentoonstelling "Het geheugen van Congo – De koloniale tijd" te Tervuren, die ook reeds een stap was naar een aanzuivering van onze koloniale erfenis. Het nuttig impact van een dergelijk wetenschappelijk studiewerk ligt voor de hand :

- De internationale reputatie van ons land kan er alleen maar baat bij vinden,

- Het is een bijdrage om te voorkomen dat verkeerde of gebrekkige voorstellingen definitief in de geschiedenisboeken terechtkomen en/of

in het collectief geheugen blijven hangen,

- Tevens koesteren wij de stille hoop dat het illustreren van de toenmalige evidente successen in de strijd tegen onderontwikkeling bevruchtend kan inwerken om Midden-Afrika weer op de weg naar sociaal-economische vooruitgang te helpen.

Het spreekt vanzelf dat het buiten de roeping en de mogelijkheden van onze beide verenigingen valt om zelf de hand aan de ploeg te slaan. Het zou al zeer verheugend zijn als de oproep die zij in die zin tot de verantwoordelijke instanties richten de nodige weerklank zou vinden om dit studiewerk, dat een onderneming van lange adem is, op gang te brengen. Wij hopen onze lezers in onze volgende publicaties nader te kunnen informeren over de evolutie van dit project.

G.

Bosteels

Ons eerste tuinfeest

Gezegend door een schitterende tropenzon, is dit eerste experiment in ideale omstandigheden verlopen. Een proefstuk dat een successtuk werd !

Talrijke leden en sympathisanten hadden de weg naar Tremelo gevonden en hebben zich hun reisje niet beklagd. Zal men ooit voldoende de lof kunnen zingen van Cyriel en echtgenote Hilde die tijd noch moeite hebben gespaard om van deze heuglijke bijeenkomst een hartverblijdend succes te maken !

Hartelijk dank ook aan onze voortreffelijke Keerberghense bard Jos Roose, die zijn muzikale reputatie (destijds reeds in Leopoldstad gevestigd !) alle eer aandeed en iedereen uit volle borst aan het zingen wist te brengen.

Onnodig te zeggen dat wij dit tuinfeest volgend jaar willen overdoen. Cyriels welige tuin wordt dan wellicht te klein !

(G.B.)

2005 - Een maand door de Kwango

De jongste Kongoreis van Cyriel Van Meel

Opgestegen in Ndolo, vliegen we in een grote bocht over de Kongostroom en al dadelijk zien we Ndjili onder ons voorbijschuiven. Ik tracht de witte rotswanden van de Pic Mensé te zien maar het is droog seizoen, dus nevelig , alles blijft vaag.

Mijn pilotenbrevet is al enkele jaren niet meer aangevuld met de vereiste medische controles maar mijn interesse voor het instrumentenbord wordt door de twee piloten op prijs gesteld, zodat ik door de openstaande deur een babbel kan voeren tot we in Kasongo Lunda brutaal tegen de grond bonken. Ik was niet voor niets vlakbij de cockpit gaan zitten. Het vliegtuig is van een raar type, nooit eerder van gehoord : Avion Short Skyliner SC-7. Short is het wel, maar

onvoorstelbaar wat er allemaal in mee kan : 20 passagiers en een vracht bagage die een half uur nodig heeft om uitgeladen te worden.

In het vliegtuig steekt het niet zo nauw wat er allemaal als handbagage mee naar binnen komt, de gang ligt en staat vol met van alles en nog wat waarover de hostess haar dijen moet bloot klauteren om de flesjes coca-cola ter bestemming te krijgen. Aan het plafond ontbreken hier en daar panelen waardoor een heleboel kabels losjes hangen te wiebelen. In de ruimte tussen het binnen- en het buitenglas van het raampje aan mijn kant zijn de illusies van een nest bulamatari-wespen grondig ten onder gegaan. Hoe ze daarin geraakt zijn is mij een raadsel.

Nadat het stof van de landing is weggewaaid wordt het ontvangstcomité zichtbaar : groot en klein dat naar het wekelijkse vliegtuig en zijn passagiers komt kijken.

Het is lang geleden dat er nog eens een blanke op bezoek kwam : mijn vriend en ik hebben dan ook veel bekijks en het wordt dan ook druk becommentarieerd. We hadden vóór het vertrek een afspraak per radiophonie kunnen maken met de missie van Kasongo Lunda : de abbé zou ons komen ophalen. Er komen van alle kanten vrijwilligers opdagen die zich over de valiezen willen ontfermen tot eindelijk de abbé Cléphas inderdaad komt opdagen per Landrover. In het vliegtuig hadden we enkele Kongolezen in stijf pak en das opgemerkt. Nu blijkt het dat die ook met de Landrover mee moeten.

Langs de zandwegen van de Kwango

De abbé toont zijn chauffeurskwaliteiten door in duizelingwekkende vaart de steile helling naast de diepe erosiegroeven, al slippend in het mulle zand, af te rijden. We houden er even de adem van in, we zullen de volgende dagen wel aan die stijl moeten wennen.

Zo vind ik dus de missiepost terug die ik vóór 1960 gekend heb. De kerk, mooi wit geschilderd, steekt boven alles uit en geeft een goed onderhouden indruk maar daarmee is het ook gedaan. We logeren in de vroegere kamertjes die de missie ter beschikking had voor wie passeerde. Een kamertje met twee bedden en matras. De vroegere steunarm voor het muskietennet is verdwenen, dus gaan we buiten maar een palmtak afhakken om dat gebrek te verhelpen. In het tweede kamertje staan een tafel en een paar stoelen zodat ik de mogelijkheid heb om te schrijven.

De missiepost van Kasongo Lunda

De elektrische schakelaars hangen uit de muren en zijn onbruikbaar geworden. Er is alleen elektriciteit wanneer de waterpomp draait om de vaten op het verhoog te vullen en dat gebeurt maar één of twee keer per week. Er is dan een supplementair stopcontact geplaatst waaraan ik mijn batterijen kan opladen. Nochtans kijken de abbé en de abbés in opleiding elke avond naar de TV. Die wordt gevoed door een grote accu die gedurende de dag via zonnepanelen opgeladen wordt.

Op de missie wordt nog, zoals in de pionierstijd, zout uitgedeeld. Ieder komt zijn portie in een bananenblad ophalen. Met de Kongolezen in kostuum hadden we aan tafel zeer uitvoerige gesprekken. We zijn nog maar pas 30 juni voorbij, de datum van de aangekondigde verkiezingen, waarop er betogingen en zelfs opstand verwacht werden. Deze mannen behoren tot de Audenauerstichting en komen de mensen uitleggen wat verkiezingen zijn en hoe ze moeten stemmen. Het is weer iets typisch Bantoe, een kans om weer eindeloos te palaveren. Ik laat het gesprek over aan François, mijn praatgrage Franse reisgezel.

De kok van de missie heeft rijst, maniok, bonen, saka-saka en vis klaargemaakt. Er is koel filterwater à volonté. Daar de missie maar één waterfilter heeft en er zoveel flessen gekoeld water op tafel staan klopt er ergens iets niet. Eén filter kan op één nacht onmogelijk zoveel water laten doordruppelen om al de flessen te vullen die in de koelkast (op petroleum) staan. Ik hou het dus in de gaten en wat ontdek ik, wanneer de hoeveelheid water in het onderste deel van de filter op is, gaat de kok gewoon

verder met flessen vullen vanuit het bovenste vak. Na die ontdekking hebben wij alleen nog bier gedronken.

De Kwango is altijd een arme, zandige streek geweest zonder plantages en zonder enige industrie. Er waren wat palmnoten, er was wat punga en urena en wat rauwolfia maar verder niets in de ondergrond dat het ontginnen waard was. Nu is daar verandering in gekomen nadat men juist over de grens in Angola diamant ontdekt heeft en zelfs niet zo weinig. Jonas Savimbi financierde er zijn opstandelingenleger mee. Door de Kwango loopt dezelfde rivier en ook de grondlagen zijn dezelfde. Kongolezen die uit Angola verjaagd werden hebben hun graafervaring naar de Kwango overgebracht en resultaat : er zit diamant in de Kwango. Overal begint men te graven en.... vindt men de kostbare steentjes. Het uiterste zuidpunt nabij de grote watervallen (de Tembo) is één groot mierennest van diamantgravers geworden. Overal langs de rivier zie je putten tot aan de waterlijn. Delvers komen mij hun gevonden diamanten tonen.

Het corrupte Kinshasa heeft hier weer een kans gevonden om "article 15" toe te passen. Heel het gebied is "région minière" verklaard en je moet flink betalen om er heen te mogen, en ter plaatse word je nog eens opgewacht om een of andere taks te betalen. Ik had er het ministerie van Binnenlandse Zaken voor platgelopen om aan een "sauf-conduit" te geraken en heb de corrupte prijs van 250 dollar tot 100 dollar per persoon kunnen doen dalen.

Zo ook in Kasongo Lunda. Verplicht bezoek dus aan de immigratiedienst in één van de vervallen gebouwtjes uit de koloniale tijd en in dollars te betalen a.u.b. Het moeten echter biljetten zijn

met de afbeelding van een president met een dik hoofd en het mogen ook geen biljetten van één dollar zijn. Nee, dollarbriefjes met een president met een dun hoofd zijn hier niet geldig ! Het is je aangeraden er niet mee te lachen of je krijgt een verbolgen uitleg van iemand die je eerst goed aan het verstand brengt dat hij universiteit gelopen heeft en dat jij nu eens goed naar zijn filosofie moet luisteren.

(Wordt vervolgd)
Van Meel

Cyriel

Boekennieuws

Dat Belgisch Kongo onverminderd de belangstelling gaande blijft houden, blijkt niet enkel uit de grote weerklank en belangstelling die de al even omstreden als opmerkelijke tentoonstelling in het Africa-museum te Tervuren gewekt heeft, maar evenzeer uit de aanhoudende stroom van publicaties die op de markt komen. Uit het aanbod van min of meer recente boeken willen wij de aandacht vestigen op de volgende :

* **Peter Verlinden : Het verloren paradijs** (Davidsfons, Leuven) – De niet zelden emotionele neerslag van een twintigtal interviews met mensen die hun kinderjaren in Belgisch Kongo hebben doorgebracht. Onder de meest markante getuigen vinden we de namen terug van Herman Van Rompuy en Karel Vinck. Een bijzonder verhelderend werk, waarin onuitputtelijk heimwee naar een onuitwisbaar verleden steeds opnieuw om de hoek komt kijken.

* **Frank Ryon : De laatste koloniale** (Van Halewyck, Leuven) – In dezelfde geest als het voornoemde werk, peilt de

auteur 374 blz. lang naar de realiteit van de koloniale leefwereld. Heel wat van onze eigen leden en sympathisanten komen trouwens in dit uitstekende boek aan het woord. Het opvallend succes van dit werk op de boekenmarkt is tekenend voor de aanhoudende belangstelling voor dat vervlogen tijdperk en een waarborg voor de kwaliteit van het geleverde werk.

* **Jean Stengers : Congo, mythes et réalités** (Ed. Racine, Brussel) – Het is een pluim op de hoed van *Mémoires du Congo* dat deze vereniging door haar sponsoring de heruitgave mogelijk heeft gemaakt van dit onvolprezen standaardwerk van de betreurde hoogleraar aan de ULB die in 2002 overleden is na een leven dat volledig aan de geschiedeniswetenschap was gewijd, en niet het minst aan een voorbeeldig objectieve analyse van het koloniaal verleden van ons land.

(Kan indien gewenst via ons secretariaat worden besteld tegen de prijs van 29,50 €)

* **Erik Raspoet : Bwana Kitoko en de koning van de Bakuba** (Meulenhoff/Manteau) – Een reconstructie met achtergronden van het historisch bezoek van koning Boudewijn aan Kongo in 1955 : een haarfijne schets van de euforie en de mythes die destijds opgeld maakten. Een halve eeuw later bezoekt de auteur te Mweka de huidige koning van de Bakuba, een opvolger van degene die destijds onze koning ontmoette. Heden en verleden samen in een boeiende reportage.

* **Armand Vanhuyse : Pater Gustaaf De Beerst, jongbezweken Kongopionier (1865-1896)** (Uitgave in eigen beheer door de kinderen van de auteur : p/a Myriam Vanhuyse, Muylebeekstraat 59, 1570 Tollembeek,

tel. 054 58 82 46, e-mail myriam.vanhuyse@scarlet.be) –

Tezelfdertijd een menselijk document dat het korte leven schetst van een pionier-missionaris die zijn leven veil had voor zijn christelijk ideaal en meteen ook een tijdsdocument betreffende de eerste jaren van Kongo-Vrijstaat.

* **Walter Geerts : Mobutu, de man van Kamanyola** (Davidsfonds, Leuven) (*Ter herinnering, reeds besproken in ons vorig nummer*).

Voorts verheugt het ons hierna een eerste lijst te kunnen afdrucken van autobiografische publicaties die oud-kolonialen in eigen beheer hebben uitgegeven. Daar deze lijst beslist nog erg onvolledig is, moet u hem als een eerste stap beschouwen, die wij spoedig hopen aan te vullen. Wij zijn dan ook bij voorbaat dankbaar voor alle opmerkingen en toevoegingen bij deze lijst.

Louis Denis (Mortsel) : Contrast tussen blank en zwart.

Lucienne Helderweirdt (Sint-Amandsberg) : Kongo, mijn droom.

Frans Haelterman (Ninove) : Koloniale herinneringen.

Gilbert De Jonckheere (Ieper) : Ons Congo-verhaal.

Jessy Maesen : Zoals de zee, een zandkasteel.

Norbert Paeleman (Turnhout) : Onvoltooid verleden tijd.

Richard Peeters (Diest) : Kongolese ontmoetingen.

Marc Van Trimont (Geraardsbergen) : Beni-Goma.

Luc Vervoort (Wilrijk) : Congo Dromen.

Paul Quagebeur (Middelkerke) : Mijn Leven.

E.P. Wim Van Hoef (Genk) : Terugblik op mijn leven als missionaris.

Frans Jorissen (Hasselt) : Dagboek van een koloniaal.

Cyriel Van Meel (Tremelo) : Kongo ya sika.

Het is niet steeds evident om deze werkjes terug te vinden. Raadpleeg eventueel ons secretariaat (adres hiernaast) dat zijn best zal doen om u verder te helpen.

"Congo Close-up", een succesverhaal

In ons vorig nummer hebben wij al bericht hoe wij er samen met onze zustervereniging *Mémoires du Congo* toe gekomen zijn om de uit 1954 daterende film van Robert Bodson "Congo Close-up" ("Réalités congolaises") een tweede jeugd te bezorgen. Dat kon gebeuren door een grondige restauratie van de filmband en het overbrengen van de beelden op DVD.

Wij verwijzen ook naar dat vorig nummer waarin wij de merkwaardige omstandigheden hebben verteld waarin deze film tot stand is gekomen. Wij hadden het er daar ook over het uitzonderlijk doorzettingsvermogen waarvan de auteur, Robert Bodson, destijds blijk heeft gegeven.

Deze film is een must voor wie in minder dan een half uur een indrukwekkend beeld voor ogen wil krijgen van de realisaties die de Belgische kolonisatie in de mooiste jaren van het koloniaal tijdperk heeft neergezet.

Het succes van de film blijft onverminderd voortduren, bij zover dat reeds meer dan 900 exemplaren van

deze drietalige DVD (Frans, Nederlands, Engels) een koper gevonden hebben.

Van de huidige editie zijn is dus nog een beperkt aantal exemplaren beschikbaar tegen de lage prijs van 10 € (plus 2 € voor verzendingskosten binnenslands). Bij afname van 5 stuks is de verzending in België gratis.

Wie nog belangstelling heeft voor dit uniek tijdsdocument op DVD kan het bestellen bij ons secretariaat (zie adres hieronder).

Afrika-getuigenissen

wenst aan al zijn leden, vrienden en sympathisanten een vredevol Kerstfeest en een voorspoedig Nieuwjaar

Deze nieuwsbrief is uitgegeven door de

VZW

AFRIKA-GETUIGENISSEN

Zetel en secretariaat :

Hollandsvin 4, 3120 Tremelo

Telefoon en fax : 016 53 18 64

cyrielvanmeel@hotmail.com

Bankrekening : 001-4254043-87

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden over-genomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt.